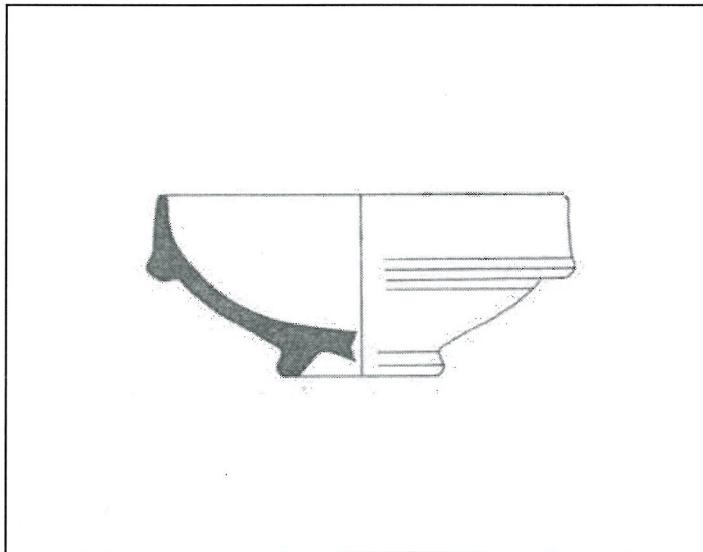

KUBABA

ARKEOLOJİ - SANAT TARİHİ - TARİH DERGİSİ

Yıl: 16 Sayı: 28 17 Haziran 2019 Fiyatı: 35.00 TL

ISSN 1304-3455

KUBABA
ARKEOLOJİ - SANAT TARİHİ - TARİH DERGİSİ
2019-28

2019 İzmir -Türkiye
ISSN 1304-3455

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Yönetmeni Neşide Gençer

KUBABA DERGİ Hakemlidir ve yılda bir kez basılmaktadır.
TÜBİTAK/ULAKBİM kriterlerine uygun olarak yayınlanmaktadır.
Published once each year.

KUBABA Arkeoloji-Sanat Tarihi-Tarih Dergisi'nin hiçbir bölümü kopya edilemez.

Alıntı yapılması durumunda referans gösterilmelidir.

Yazıların yasal sorumluluğu yazarlara aittir.

It is not allowed to copy any section of KUBABA DERGİ without the permit of
KUBABA Arkeoloji - Sanat Tarihi - Tarih Dergisi

kubabadergi@hotmail.com iletişim adresine gönderilen makaleler;
bu sayının son sayfasında belirtilen biçimlerde yazıldığı takdirde kabul edilecek ve basılacaktır.
The articles that are sent to the contact address as kubabadergi@hotmail.com
will be submitted and published within Kubaba
if only they are written according to the formats given in the last page of this volume.

KUBABA Arkeoloji-Sanat Tarihi-Tarih Dergisi'nin yeni sayılarında
yayınlanması istenen makaleler için yazışma adresi:
Correspondance addresses for sending articles to following volumes of KUBABA DERGİSİ

KUBABA Arkeoloji -Sanat Tarihi-Tarih Dergisi
8848 Sokak. No: 14/5
Egekent Çığılı / İZMİR - TÜRKİYE
Tel: 0232 376 27 25

Düzen İletişim Adresleri
Other Correspondence Addresses:
Fax: 0232 445 15 55
E-posta: kubabadergi@hotmail.com

Dizgi, Tasarım & Baskı
İmaj Basım Yayın Reklamcılık ve Ticaret Ltd. Şti.
Karacaoğlan Mah. 6167 Sk. No: 44/A Işıkkent-İZMİR
Tel: 0(232) 472 29 60 (Pbx) • Faks: 0(232) 472 29 35
e-mail: imajmatbaacilik@yahoo.com • www.imajmatbaacilik.com
Basım Tarihi: 17 Haziran 2019

KUBABA
ARKEOLOJİ-SANAT TARİHİ-TARİH DERGİSİ

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD

Reyhan KÖRPE
Serdar ÜNAN

DANIŞMA KURULU / EDITORIAL ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Sevinç GÜNEL
Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Binnur GÜRLER
Dokuz Eylül Üniversitesi

Prof. Dr. M. Ali KAYA
Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Zeynep MERCANGÖZ
Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Remzi YAĞCI
Dokuz Eylül Üniversitesi

Prof. Dr. Turgut YİĞİT
Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Cumhur TANRIVER
Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Ergun LAFLI
Dokuz Eylül Üniversitesi

Doç. Dr. Burak TAKMER
Akdeniz Üniversitesi

Doç. Dr. Feriştah ALANYALI
Anadolu Üniversitesi

Doç. Dr. Serdar AYBEK
Celal Bayar Üniversitesi

Doç. Dr. Lale DOĞER
Ege Üniversitesi

Doç. Dr. Rukiye AKDOĞAN
Çukurova Üniversitesi

Yard. Doç. Dr. Haluk SAĞLAMTİMUR
Ege Üniversitesi

Doç. Dr. Emine Naza DÖNMEZ
İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Ali ÖZ
Dokuz Eylül Üniversitesi

Yard. Doç. Dr. Hüseyin KÖKER
Süleyman Demirel Üniversitesi

Prof. Dr. Aygül SÜEL
Ankara Üniversitesi

ISSN 1304-3455
İZMİR
2019

Hittitçe İle “Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü”ndeki Benzer Kelimeler Üzerine

ABOUT SIMILAR WORDS IN THE HITTITE LANGUAGE AND FOLK SPEECH IN THE COMPILATION DICTIONARY IN TURKEY

Doç. Dr. Rukiye Akdoğan*

Arkeolog Özcan Şimşek*

Anahtar Sözcükler

Hittitçe, mirmirruš-, mirmirik, azzik-, azık, hapuš,apis.

Keywords

Hittite, mirmirruš-, mirmirik, azzik-, azık, hapuš,apis.

Türkiye'de Eticeyi öğrenmek ulusal bir ödevdir. Memleket eski kültür ile kosarmakta gayet haklıdır. Çünkü, eski doğu medeniyetlerindeki kültür ile bir düzeyde olan kültüre sahip bulunuyor. Bundan böyle Eti dilini yalnız gelecekteki hititologlar öğrenecek değil, tarihçiler de, arkeologlar da, daha buna benzer dil bilgisi ile uğraşanlar da, kendilerini bu bilgiden alıkoyamayacaklardır.

Prof.Dr. Helmut Theoder Bossert, 1935¹

ÖZET

M.Ö. 2. binyilda Anadolu'da konuşulan bazı kelimeler, sözlü kültürle kuşaktan kuşağa aktarılması suretiyle insanların dağarcığında kalmıştır ve bu kelimelere günümüz sözlüklerinde değil de halk ağzlarında rastlamak mümkünündür. Türk Dil Kurumu tarafından 12 cilt olarak yayınlanmış "Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü" ile Hittitçede kullanılan kelimeleri karşılaştırdığımızda aslında bir çok kelimemin hâlen kullanılmakta olduğunu tespit ettim. Makale, Hittitçede kullanılan 60 kelimemin Hittitçe ve derleme sözlüklerindeki anlamlarının ele alınarak incelenmesinden oluşmaktadır.

ABSTRACT

Some words spoken in Anatolia in the second millennium BC have remained in people's repertuary through the transfer from generation to generation in oral culture, and it is possible to meet these words not in today's dictionaries, but in the people's mouths. When we compare the words in "Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü", a dictionary that was published in 12 volumes by Turkish Language Institution, to the Hittite words, we found that a lot of words are actually still being used in today. The paper consists of examination of the 60 Hittite words by treating their meanings in both Hittite language and also compilation dictionaries.

Dil, insanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşmadır. Yazı, düşünmenin belli işaretlerle tespit edilmesidir.² İnsanoğlu yazının icadına kadar söz ile iletişim kurmuştur. Yüzyıllarca kuşaktan kuşağa ancak söyle aktarılabilen bilgi ve kültür, yazının icadıyla kayıt altına alınabilemiş; böylece bilginin daha sonraki nesillere aktarılması kolaylaşmıştır. Kuşkusuz söz, yazıyla karşılaşıldığında daha çabuk unutulmakta ya da değişime uğramaktadır. Ancak, yazının

icadıyla kayıt altına alınan ve gelecek nesillere aktarılan kelimelerin bazlarının, yazdan yani standart dilin söz varlığından çıkışmasına rağmen halk arasında yaşıyor olması, toplumun hafızasının da yazı kadar güçlü olduğunu göstermektedir.³

M.Ö. 2. binyilda Anadolu'da konuşulan bazı kelimeler, sözlü kültürle kuşaktan kuşağa aktarılması suretiyle insanların dağarcığında kalmıştır ve bu kelimelere günümüz sözlüklerin-

*Doç.Dr. Rukiye Akdoğan, Çukurova Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Balcalı Adana, rkyakdogan@gmail.com

*Özcan Şimşek, Arkeolog, İstanbul, tefenni1@hotmail.com

¹ Prof. Dr. H.T.Bossert'in, 1935'de yayınladığı "Etice Formlar Bilgisinin Örnek Derlemesi" adlı kitabının önsözünden alıntı.

² <http://www.tdk.gov.tr>

³ SARI 2004: 490.

de değil de halk ağızlarında rastlamak mümkündür. Türk Dil Kurumu tarafından 12 cilt olarak yayınlanmış "Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü" ile Hititçede kullanılan kelimeleri karşılaştırdığımızda aslında bir çok kelimenin hâlen kullanılmakta olduğunu tespit ettim. Niha-yetinde Hititçe sözlükte, **mirmirruš-** "degersiz ve zorunlu durumda içilebilen bir sıvı" anlamındaki kelime, Derleme Sözlüğünde **mirmirrik** "kavun çekirdeği şerbeti, rakiya dönmemiş üzüm suyu, şaraba dönmeye başlamış şıra" ve **murmurik** " tatsız, sulu ayran, çok ekşimiş boza, yeni mayalanmaya, ekşimeye, şarap olmaya başlamış şıra" olarak karşımıza çıkmıştır. Hititçede anlamı tam olarak bilinmeyen kelimeyi Derleme Sözlüğünde anımlarıyla birlikte bulmamız, sözlü kültürün gücünü göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

Hititlerin başkenti Hattuşa'dan ele geçen, sayıları 25 binin üzerindeki çivi yazılı tabletler büyük önem arz etmektedirler. Kâtipler tarafından Hattice, Hititçe, Luwice, Hurrice gibi çeşitli dillerde yazılmış bu tabletlerdeki diller, artık kullanılmadığı için "ölü diller" olarak adlandırılan dil grubuna dahil olmuşlardır. Hititçede kullanılan kelimeleri, Derleme Sözlüğü ile karşılaştırdığımızda yukarıda verdigimiz örnekte olduğu gibi, aslında bir çok kelimenin hâlen kullanılmakta olduğunu tespit ettim ve bu kelimeleri bir makale şeklinde yayinallyarak bu topraklara olan minnet borcumuzu bir nebze yerine getirmeyi amaçladık.

1) Hititçe = anna-/anni- Anne, valide⁴

Derleme Sözlüğü = anne Büyükanne, nine. (Hazarzrat *Keçiborlu -Isp.; Fili *Biga -Çkl.; Kaynarca *Osmaneli -Bil.)⁵

Büyük Türkçe Sözlük = anne Çocuğu olan kadın, ana, valide⁶

2) Hititçe = ašanna- Semerin bir parçası⁷

⁴ ÜNAL 2016: 61; TISCHLER 2008: 16'da "Mutter" (anne) açıklaması yer almaktadır.

⁵ Derleme Sözlüğü I 1963: 278. İl adları kısaltmaları Derleme Sözlüğünde kullanılan kısaltmalarla yazılmıştır, kısaltmalar için ilgili sözlüğün kısaltmalar kısmına bakılabilir.

⁶ <http://tdk.gov.tr>

⁷ ÜNAL 2016: 89; TISCHLER 2008: 29

Derleme Sözlüğü = haşa (III) 1. Eyerin altına konulan kalın kumaş, keçe. (Nudra *Şarkikaraağaç *Gelendost -Isp.; *Edremit -Ba.; Köprücek *Emet -Kü.; *Zile -To.; -Tr. ilçe ve köyleri; -Ml.) 2. Süslü at eyeri. (-Kü.)⁸

3) Hititçe = atta- Baba, atalar, dedeler, ced, ata⁹

Derleme Sözlüğü = abba (I) [apba (I), appa (I)] 1. Dede, büyükbabası. (*Biga ve çevresi, Terzialan *Çan -Çkl.; Halidere *Karamürsel -Kc.; Çayırdere *Silivri -İst.; Çilehane *Reşadiye -To.; Kayapa

*Lalapaşa -Ed.; Sergen, Osmanlı *Vize -Krk.; Kadıköy, Demirler *Saray -Tk.) [abpa (I)]: (*Akçakoca -Bo.) [appa (I)]: Büyükyenice *Osmaneli -Bil.; *Akçakoca -Bo.)¹⁰

Büyük Türkçe Sözlük = ata 1. Baba. 2. Dedelerden ve büyük babalardan her biri¹¹

4) Hititçe = eram, e-ra-am Atı tanımlayan bir terim¹²

Derleme Sözlüğü = eram Büyük yılan (Südüllü *Yalvaç -Isp.)¹³

5) Hititçe = ed-/ad-ezza-/azzik- Yemek, karnını doyurmak, tüketmek, yiip bitirmek.¹⁴

Derleme Sözlüğü = azzik yiyecek (Karapınar -Kn.)¹⁵ azzik (I) [azig, aziğa, azih, azıklık -2. azuh, azuk, azukluk, azzih] azık. (*Emirdağ -Af.; Sofular *Eğridir -Isp.; -Mn.; -Brs.; Tokat -Es.; Ağlı *Küre; Aşağıkayı *Tosya -Ks.; *Zile -To. ve çevresi; Danışman *Fatsa, Zile *Mesudiye -Or.; Küçükhol *Of -Tr.; Güneyce -Rz.; -Ezc.; *Kilis -Gaz.; *Elbistan -Mr.; *Kırıkkale, *Reyhanlı, *Dörtyol, Amik ovası ve Türkmenleri -Hat.; *Gürün ve köyleri, Diktaş *Divriği, Kayalıpınar *Yıldızeli, Çepni *Gemerek, Soğukpinar *Kangal, -Sv.; -Yz. ve çevresi; Solakuşağı *Şerefli Koçhisar, Yaraşlı *Haymana, -Ank.; Genezin *Avanos, Köşker

⁸ Derleme Sözlüğü VII 1974: 2301.

⁹ ÜNAL 2016: 95; TISCHLER 1983: 92-93.

¹⁰ Derleme Sözlüğü I 1963: 13-14.

¹¹ <http://tdk.gov.tr>; GÜLEN SOY 2007: 86-87.

¹² ÜNAL 2016: 117.

¹³ Derleme Sözlüğü V 1972: 1764.

¹⁴ ÜNAL 2016: 122; Tischler 2008: 38.

¹⁵ Derleme Sözlüğü XII 1982: 4437.

-Krş.; *Bünyan *Pınarbaşı, Hamurcu *İncesu, *Develi -Ky.; *Bor köyleri, *Emirler *Ulukışla -Nğ.; *Karapınar *Karaman *Eregli -Kn.; *Kozan *Ceyhan -Ada.; *Silifke Aslanköy -İç.)¹⁶

6) Hittitçe = ezzan/izzan Saman, çöp, buğday sapı, kesmik, ölmüş bir kimsenin varı yoğu, mirası¹⁷

Hittitçe = *ezza-* (isim anlamı bilinmiyor)¹⁸

Derleme Sözlüğü = *ezā* (I) [*ecza*, *edize*, *eğza*, *evza*, *evze* (I), *ezva* -2, *eze* (III) -2] Kibrit. (Eğret -Af.; Karaoğlan *Mustafa Kemal Paşa -Brs.; -Kü.; Dadiç -Bo.; Akyazı ve Çevresi -Sk.; *Maçka ve köyleri, Vakfikebir ve köyleri -Tr.)¹⁹

7) Hittitçe= hapuš-/hapušant-Sap, (bitki, kamış) gövde, sap; erkeklik organı, penis²⁰

Derleme Sözlüğü = *hapaç* [*hapiç*, *hapal* (III), *hapiş*, *hapuş*] Bacak arası, apış. (Aşağıkayı *Tosya -Ks.; Toprakkale *Osmaniye, Kardere -Ada.)²¹ [*hapiç*]: (Civler *Ermenek -Kn.) [*hapal* (III)]: (Kardere -Ada.) [*hapiş*]: (Hanlar -Brd.) [*hapuş*]: (Uluşiran *Şiran -Gm.)

8) Hittitçe = ^{NINDA} harpana-/harpanušša- Bir ekmek çeşidi veya pasta;²² ^{NINDA} **harpanušši-** Bir ekmek çeşidi.²³

Derleme Sözlüğü = *harp* Ekmek (*Bozüyükl-Bil.)²⁴

9) Luwice = (<) harpuṣta - bkz. hurpaṣta-/hurpuṣta- Ağaç yaprağı, kabuk (soğan)²⁵

Derleme Sözlüğü = *harpışda* [*hargışta*, *harpışta*, *harpuṣto*, *harpuṣta*]= Evlerin önüne asmalan-

rın yayılması için yapılan çardak. (*Ermenek -Kn.)²⁶ [*hargışda*]: (*Ermenek -Kn.) [*harpışta*]: (*Ermenek -Kn.) [*harpuṣto*]: (Çukurbağ *Mut -İç.) [*harpuṣta*]: Evlerin önüne yapılan tahta saçak (Karahisar İncesu -Ky.; *Ermenek -Kn.)

10) Hittitçe = haršanašši- Fırtına Tanrısının epiteti;²⁷ **haršiharši-** fırtına, şimşek, kötü hava.²⁸

Derleme Sözlüğü = *harsa* 1. Kızgınlık, öfke (Kızılıhisar -Dz.; Çerkeş -Çnk.; Yerkesik -Mğ.) 2. Heves (Milas -Mğ.).²⁹

11) Hittitçe = ^{TU7} harta-/harti- Bir türlü çeşidi.³⁰

Derleme Sözlüğü= *hart* Havuç (Mr.; Ada.).³¹

12) Hittitçe = ^{GlŠ} harduppi-/hardupi/hurduppi- Ağaç veya kamıştan bir aygit, mobilya, bitki, ot, yüksek?³²

Derleme Sözlüğü = *hardama* [*hardı*, *harduma*] Kiremit yerine kullanılan çatı tahtası. (Beşikdüzü *Vakfikebir -Tr.; Uşluşiran *Şiran -Gm.)³³ *hartuma* 25 cm. eninde tahta.³⁴ *hartama* [*hartoma*, *hartuma*] 1. Kiremit yerine kullanılan ya da kiremit altına konulan ince tahta. (*Akyazı ve Çevresi -Sk.; Müstek *Göynük -Bo.; -Sn.; *Zile -To.; Danişman *Fatsa, Sarıca *Gölköy, -Or.; Bulancak, Tepeköy, Piraziz, Nefsiköseli *Görele -Gr.; -Tr. ilçe ve köyleri; *Tirebolu *Vakfikebir *Şebinkarahisar -Gm.; Hacılyas *Koyulhisar -Sv.; *Boğazlıyan -Yz.)³⁵

13) Hittitçe = haru- Bir ağaç ve kerestesi³⁶

Derleme Sözlüğü = *haru* 1. Sabanın ağaç kısmı (Hemşin *Pazar -Rz.) 2. Saban (Hemşin *Pazar -Rz.)³⁷

¹⁶ Derleme Sözlüğü I 1963: 444.

¹⁷ ÜNAL 2016: 123; Tischler 1983:119.

¹⁸ ÜNAL 2016: 123.

¹⁹ Derleme Sözlüğü V 1972: 1828.

²⁰ ÜNAL 2016: 159; TISCHLER 2008: 45; PUHVEL 1984: 132 ve TISCHLER 1983: 168.

²¹ Derleme Sözlüğü VII 1974: 2276; GÜLENSOY 2007: 404.

²² ÜNAL 2016: 166; TISCHLER 1983: 181'de, "ein Gebäck" açıklaması bulunmaktadır.

²³ ÜNAL 2016: 167; TISCHLER 2008: 48.

²⁴ Derleme Sözlüğü VII 1974: 2294.

²⁵ ÜNAL 2016: 207; TISCHLER 2001: 63, 86'da, hurpaṣta(n)-/hupuṣta(n) için "Blatt, Schale" anımları yer almaktadır.

²⁶ Derleme Sözlüğü VII 1974: 2294.

²⁷ ÜNAL 2016: 167; TISCHLER 2008: 49.

²⁸ ÜNAL 2016: 168; TISCHLER 1983: 187'de "Gewitter, Unwetter"; PUHVEL 1984: 198'de "(thunder)storm" anımlarını vermiştir.

²⁹ Derleme Sözlüğü VII 1974: 2295.

³⁰ ÜNAL 2016: 169.

³¹ Derleme Sözlüğü VII 1974: 2295.

³² ÜNAL 2016: 169; TISCHLER 1983: 189 ve TISCHLER 2008: 50;"Möbel (stück), Mobiliar".

³³ Derleme Sözlüğü VII 1974: 2287.

³⁴ Derleme Sözlüğü VII 1974: 2296.

³⁵ Derleme Sözlüğü VII 1974: 2295.

³⁶ ÜNAL 2016: 169.

³⁷ Derleme Sözlüğü VII 1974: 2297.

14) Hurrice = *haruhulzi* Hurrice kurban terimi³⁸

Derleme Sözlüğü= *haruh* Küçük hendek. (*Gürün - Sv.)³⁹

15) Hittitçe = *herina-/hirina-* Maden eritme fırını? veya yakıt malzemesi?⁴⁰

Derleme Sözlüğü= *herene* 1. [→ *harana* (I) -1] 2. [→ *harana* (I) -2] 3. Su taşınan bakır kap, helke. (Bozköy -Yz.)⁴¹

Derleme Sözlüğü= *harana* 1. Tencere. (Bayat -*Emirdağ, *Dinar -Af.; Yeşildere, Beki *Karahalli- Uş; *Eğridir köyleri, *Sütçüler- Bağıllı *Şarkıkaraağaç -Isp.; -Dz.; Çamaltı *Menemen, Bergama -İz.; *Kula, *Alaşehir - Mn.; -Ba.; *Tavşanlı, Kalkan, -Kü.; Kırkpınar-Ank.; Erenkaya, Güzelsu *Akseki, *Serik, Bağyaka *Finike, *Alanya -Ant.; *Marmaris-Mğ.; Bulgaristan göçmenleri -Tk.)⁴²

16) Luwice = *huppala-/hupala-* Ağ⁴³

Derleme Sözlüğü= *hupal* Bir çeşit kuş. (Nğ. ve çevresi)⁴⁴

17) Hurrice = *hurušši-* Hurrice kurban terimi⁴⁵

Derleme Sözlüğü= *huruş* [*huruş*] Fırında kuru-tulmuş meyve. (-Ks.)⁴⁶ [*huruş*]: (-Sn.)

18) Hittitçe = ^{NINDA} *hudduna-/huddunatiya-* Bir ekmek çeşidi veya pasta⁴⁷

Derleme Sözlüğü= *hudun* Yağsız sütten yapılan bir çeşit peynir. (Ağlı *Küre -Ks.)⁴⁸

19) Hittitçe= ^{NINDA} *gatai-/katai-* Bir ekmek cinsi⁴⁹

Derleme Sözlüğü = *kete* (I) 1. Yağlı, mayalı ya da mayasız hamurdan yapılmış külde pişirilen çörek. (Söğüt, Honaz -Dz.; -Sm.; *Merzifon -Ama.; *Boyabat -Sn.; Küçükisa *Zile -To.; *Şebinkarahisar -Gr.; Aho *Sürmene -Tr.; -Gm.; Erkinis *Yusufeli, Ardanuç -Ar.; Bayburt *Sarıkamış, *İğdir -Kr.; -Ezm.; -Ezc.; *Erciş -Vn.; Afşin -Mr.; *Antakya -Hat.; *Koyulhisar *Gürün -Sv.; -Ank. -Ky.; *Bor -Nğ.) 2. Şekersiz kurabiye. (*Tosya -Ks.; -Sm.; -Gr.) *kete* (II) Düğün armağanı. (*Boyabat -Sn.)⁵⁰

20) Hittitçe = *kili-* zunna ağacından yapılmış bir alet⁵¹

Derleme Sözlüğü= *kiline* Budanmış asma çubuğu (-Kn. ve köyleri)⁵²

21) Hittitçe = *gipi* (isim c.) (anlamı bilinmiyor)⁵³

Derleme Sözlüğü = *kipi* (III) Boyunduruk ortasına kayışı kaydırılmamak için geçirilen ağaç (-Ezm.)⁵⁴

22) Hittitçe= *kiruşa* Bir bitki; bir çeşit pirasa?⁵⁵

Derleme Sözlüğü = *kiriş* 1. Pırasa. (*Düzce -Bo.; Kemaliye -Ml.; Çamova *Divriği -Sv.; *Milas -Mğ.;) 2. Taşlar arasında biten bir ot. (Vazıldan *Divriği -Sv.)⁵⁶

Derleme Sözlüğü = *kiriç* Bir çeşit bitki. (*Marmaris -Mğ.)⁵⁷

³⁸ ÜNAL 2016: 2295; TISCHLER 2008: 50'de "ein hurr. Vokationsterminus?".

³⁹ Derleme Sözlüğü VII 1974: 2297.

⁴⁰ ÜNAL 2016: 184; TISCHLER 1983: 237'de, "Scmelzofen" anlamı bulunmaktadır.

⁴¹ Derleme Sözlüğü VII 1974: 2343.

⁴² Derleme Sözlüğü VII 1974: 2283.

⁴³ LLOYD- MELLAART 1962: 156, fig. P.29/1.

⁴⁴ Derleme Sözlüğü VII 1974: 2444.

⁴⁵ ÜNAL 2016: 208; TISCHLER 2008: 62'de "ein hurr. Heilsterminus" anlamı bulunmaktadır.

⁴⁶ Derleme Sözlüğü VII 1974: 2445.

⁴⁷ ÜNAL 2016: 211; TISCHLER 1983: 320'de, "ein Gebäck"; TISCHLER 2008: ^{NINDA} *huttinati-* (*huttunuti-*) "bir ekmek".

⁴⁸ Derleme Sözlüğü VII 1974: 2441.

⁴⁹ ÜNAL 2007: 330; TISCHLER 1983: 542.

⁵⁰ Derleme Sözlüğü VIII 1975: 2773.

⁵¹ ÜNAL 2016: 278.

⁵² Derleme Sözlüğü VIII 1975: 2871.

⁵³ ÜNAL 2016: 281; TISCHLER 2001: 126'da "isim, anlamı bilinmiyor" açıklaması vardır.

⁵⁴ Derleme Sözlüğü VIII 1975: 2874.

⁵⁵ ÜNAL 2007: 347; TISCHLER 2008: 88 (Lauch "pirasa"). SOYSAL 2004: 563'de ki-ru-ú-şa yazımı bulunmaktadır.

⁵⁶ Derleme Sözlüğü VIII 1975: 2878.

⁵⁷ Derleme Sözlüğü VIII 1975: 2877.

Derleme Sözlüğü = çiriş (I) Dağ pırasası. (Karakuş bucağı ve köyleri *Ünye -Or.; *İrişli Çıldır -Kr.; *Pasinler -Ezm.; *Egin, Sasunga *Çayırılı, Ergan -Ezc.; -Ağ.; -Ml.; -Mr.; *Antakya -Hat.; İğdeli *Gemerek, Yeniköy *Hafik, Diktaş, Ovacık *Divriği -Sv.; *Bünyan, *Pınarbaşı -Ky.; *Ereğli, Ermenek, Akçalar *Seydişehir -Kn.; Aslanköy -Mersin -İç.)

çiriş (II) Undan yapılmış sulu çorba (hayvanlara verilir). Engiz *Bafra -Sm.; Kemaller, Rusçuk, Bulgaristan)⁵⁸

23) Hittitçe = *kurka-* Tay, sıpa⁵⁹

Derleme Sözlüğü = kurka Yeni doğmuş tay (-İst.).⁶⁰

Ayrıca Derleme Sözlüğü VIII: 2822'de, eşek yavrusu, sıpa anlamına gelen şu kelimeler de yer almaktadır: *kırık, kıdık, kırı, kırık, kiro, kiri, kirik, kirrik, körük, kurık, kuri, kurik, kürü, kürük.*

24) Hittitçe = GIŠ/GI/DUG *kurtal-/kurtalli-/gurdalı-* Örgü işi bir kap, sepet, çit, küfe, sandık⁶¹

Derleme Sözlüğü = gurdala Sandık. (Heybeliada -İst.)⁶²; *korta* 1. içinde üzüm çiğnelilen şira teknesi. (Çatalağıl *Karacabey -Brs.; -Ama.) 2. Şırahane, şaraphane. (Bolayır *Gelibolu -Çkl.; Soğanlık *Kartal -İst.) 3. Çeşme yalağı. (Soğanlık *Kartal -İst.)⁶³

25) Hittitçe = *lalu-* Penis, erkeklik organı⁶⁴

Derleme Sözlüğü = lülük [lili, lüllü, lüllük, lülü] Çocuğun erkeklik organı. (*Ulubey -Or.; *Tirebolu -Gr.) [*lili*]: (*Maçka ve köyleri -Tr. -Gm.) [*lüllü*]: (-Tr.) [*lüllük*]: (*Arapkir -Ml.) [*lülü*]: (*Düzce -Bo).⁶⁵

⁵⁸ Derleme Sözlüğü III 1968: 1235.

⁵⁹ ÜNAL 2007: 369; TISCHLER 2008: 95: "Fohlen (tay, at yavrusu)".

⁶⁰ Derleme Sözlüğü VIII 1975: 3008.

⁶¹ ÜNAL 2016: 300; PUHVEL 1997: 277: "crate, hamper, basket".

⁶² Derleme Sözlüğü VI 1972: 2198.

⁶³ Derleme Sözlüğü VI 1972: 2927.

⁶⁴ ÜNAL 2016: 314; TISCHLER 2008: 101; KLOEK-HORST 2008: 516.

⁶⁵ Derleme Sözlüğü IX 1977: 3095.

26) Hittitçe = *lili-* Hareketli, dönen⁶⁶

Derleme Sözlüğü = lilliş Topaç. (Höketçe *Saimbeyli -Ada).⁶⁷

27) Hittitçe = ^{NINDA} *lapašši-* Bir ekmek çeşidi⁶⁸

Derleme Sözlüğü = los Uzun pide (-Ml).⁶⁹; *lavaş* Yuska (-Vn).⁷⁰

28) Hittitçe = *malla-/malli-/malliya-* Öğütmek, ezmek, uflatmak, kırmak⁷¹

Derleme Sözlüğü = mala (I) 3: Harmandan tahlılin dipte kalan topraklı kısmı (Güney *Yeşilova - Brd.).⁷²

29) Hittitçe = *mirmirruš-* Değersiz ve zorunlu durumda içilebilen bir sıvı⁷³

Derleme Sözlüğü = mirmirik 1. Kavun çekirdeği şerbeti. (-Ks.) 2. Rakıya dönmemiş üzüm suyu. (*Merzifon köyleri -Ama.) 3. Şaraba dönmeye başlamış şıra. (*Merzifon köyleri -Ama.).⁷⁴

Derleme Sözlüğü = mirmurik (III) tatsız. (-Ba.); (IV) 1. Sulu ayran. (-Ama.) 2. Çok ekşimiş boza. (Şumnu, Bulgaristan) 3. Yeni mayalanmaya, ekşimeye, şarap olmaya başlamış şıra. (Çr.; *Havza -Sm.; *Bor -Ng.).⁷⁵

30) Hittitçe = *mišari-/mišara-* Larva?, tırtıl?, zararlı haşere⁷⁶

Derleme Sözlüğü = mišara Talaş (*Antakya-Hatay).⁷⁷

⁶⁶ ÜNAL 2016: 321; TISCHLER 2008: 104.

⁶⁷ Derleme Sözlüğü IX 1977: 3079.

⁶⁸ ÜNAL 2016: 316; TISCHLER 2008: 102.

⁶⁹ Derleme Sözlüğü IX 1977: 3088.

⁷⁰ Derleme Sözlüğü XII 1982: 4580.

⁷¹ ÜNAL 2016: 332; TISCHLER 2008: 108.

⁷² Derleme Sözlüğü IX 1977: 3107.

⁷³ ÜNAL 2016: 353; TISCHLER 1990: 215'de, *mirmirra-* "değersiz, içilebilen bir sıvı"; TISCHLER 2006: 224'de, *mirmirra-* "sıvı çamur, kirli su"; GÜTERBOCK-HOFFNER 1989: 295'de, *mirmirruš-* "a liquid drunk only extreme conditions of deprivation"

⁷⁴ Derleme Sözlüğü IX 1977: 3203.

⁷⁵ Derleme Sözlüğü IX 1977: 3188.

⁷⁶ ÜNAL 2016: 353; GÜTERBOCK-HOFFNER 1989: 296: "An insect pest".

⁷⁷ Derleme Sözlüğü IX 1977: 3204.

31) Hititçe = mitar→mitnaz = mitna-/mitnaza
Emretme yetkisi?, otorite?⁷⁸

Derleme Sözlüğü = mitar [mirari] Dokuma tezgâhında tarağı aşağı yukarı çeken araç, gücü. (*Maçka-Tr.).⁷⁹

32) < mitešnaš-/mintešnaš-/mintešsar- Gümüşü betimleyen bir sıfat⁸⁰

Derleme Sözlüğü = menteše İnce, altın ve gümüş bilezik (*Bergama -İz.; -Ks.; Ml.; -Ada.; *Mut köyleri -İç.).⁸¹

33) Hititçe papriya- (Müzik aletini) üflemek⁸²

Derleme Sözlüğü = papıra Bir çeşit halk oyunu müziği. (İrişli, Bayburt *Sarıkamış, *Selim -Kr.).⁸³

34) Hititçe = GIŠ parnulli- Bir ağaç ve onun odunu veya kerestesi; güzel kokulu bir bitki, pırnal?⁸⁴

Derleme Sözlüğü = piynar [pinar, piner] Yaprakları dikenli bir çeşit meşe, pırnal (Çandır *Sütçüler, *Gelendost -Isp.; Yukarıseyit *Çal, Honaz köyleri -Dz.; *Bozdoğan -Ay.; Sarısigırı *Kula -Mn.; Yeniköy *Susurluk -Ba.; * Ermenek -Kn.; -Ada.; *Mut köyleri, *Mersin -İç.; *Gazi-paşa -Ant.; *Bodrum, *Milas -Mğ.).⁸⁵

35) Hititçe = paršana, Hattice = hapraš ya da p(a)raš Panter, kaplan, pars⁸⁶, LU parašna-paršana- pars maskesi giymiş kült görevlisi.⁸⁷

⁷⁸ ÜNAL 2016: 354; GÜTERBOCK-HOFFNER 1989: 306'da, "authority?" anlamı bulunmaktadır; TISCHLER 2008: 119: "Ratschlag, Empfehlung" açıklamaları yer almaktadır.

⁷⁹ Derleme Sözlüğü IX 1977: 3204.

⁸⁰ ÜNAL 2016: 354; TISCHLER 2008: 119.

⁸¹ Derleme Sözlüğü IX 1977: 3165.

⁸² ÜNAL 2016: 393; GÜTERBOCK-HOFFNER 1997: 107.

⁸³ Derleme Sözlüğü IX 1977: 3393.

⁸⁴ ÜNAL 2016: 402; krş. SOYSAL 2004: 590-591; SOYSAL 2018: 171.

⁸⁵ Derleme Sözlüğü IX 1977: 3464.

⁸⁶ ÜNAL 2016: 403; Soysal 2018: 171; GÜTERBOCK-HOFFNER 1997: 184, 185.

⁸⁷ ÜNAL 2016: 395.

Büyük Türkçe Sözlük = pars Kedigillerden, genellikle Asya ve Afrika'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, postu benekli, bazen de düz siyah, çevik, yırtıcı, etçil, memeli hayvan, leopar, panter, pelenk.⁸⁸

36) Hititçe = DUG pulla- Bir kap⁸⁹; **DUG pulluri-pulluriya-** Bir kap⁹⁰

Derleme Sözlüğü = bulul, bulula Küçük küp (Ersis *Yusufeli -Ar.).⁹¹

Derleme Sözlüğü = pulluk Testi, küçük testi (*Kuşadası -Ay.; Balçova *Foça, *Menemen -İz.).⁹²

37) Hititçe = purut- Kil, toprak, kireç, harç, kerpiç.⁹³ **puruttai-** "(damı) toprakla örtmek, çatı kapatmak", puruteşsar- kerpiç üretilen yer, kerpiç ocağı, kerpiçlerin kurutulduğu yer, kil ocağı.⁹⁴

Derleme Sözlüğü = purut Topraktan yapılmış çanak, çömlek vb. kaplar (-Ezm.; -Sv.); **purutçu:** Güveç ve tandır yapan usta (-Ezm.); **purutka** su bardağı. (-Kr.).⁹⁵

purut hana Eski seramiklerin horasan harcına katılmak üzere kırılıp öğütüldüğü yer. (Erz. Sv.) Kaynak kişi: Arkeolog Musa Törmük.

38) Hititçe = šahhan (genellikle *luzzi-* ile birlikte) Arazi işletmek karşılığı ödenen vergi, haraç, timar ve zeamet.⁹⁶

⁸⁸ <http://www.tdk.gov.tr>

⁸⁹ ÜNAL 2016: 421; GÜTERBOCK-HOFFNER 1997:374'de şu anlamı bulunmaktadır: "a vessel used to hold sourdough".

⁹⁰ ÜNAL 2016: 422; GÜTERBOCK-HOFFNER 1997: 376.

⁹¹ Derleme Sözlüğü II 1965: 790.

⁹² Derleme Sözlüğü IX 1977:3485.

⁹³ ÜNAL 2016: 424; GÜTERBOCK-HOFFNER 1997: 395-397.

⁹⁴ ÜNAL 2016: 424, 425; GÜTERBOCK-HOFFNER 1997: 397.

⁹⁵ Derleme Sözlüğü IX 1977: 3488; AKDOĞAN 2015: 2.

⁹⁶ ÜNAL 2016: 441; TISCHLER 2004: 694'de "eine Art Schuldverpflichtung, etwa 'Lehnsdienst'" (bir çeşit borç yükümlülüğü, 'örn. arazi bağışı karşılığı yapılan hizmet') anlamı yer almaktadır. GÜTERBOCK-HOFFNER-VAN DEN HOUT 2002: 2: "a kind of obligation, service, or payment due from land tenants to the real owners of the land (palace, temple, community, or individuals)".

Derleme Sözlüğü = şahna [sahana] 1. Öşür toplayıcı (-Brs.; -Bo.; -Or.; -Ezm.; *Kemah -Ezc.; -Sv. Köşker -Krş.; -Kn.); **[sahana]** -Kü. 2. Harman bekçisi (Elifoğlu *Nizip -Gaz.) 3. Borsa komiseri. (*Sungurlu -Çr.)⁹⁷ **şanacı** Öşür toplayan (*Sivrihisar -Es.)⁹⁸ **zahna** Öşür toplayan. [*Ünye -Or.]⁹⁹

39) Hititçe = KUŞ şala- Dizgin; kapı menteşesi, menteşe yerine kullanılan deriden şerit.¹⁰⁰

Derleme Sözlüğü = şallah, şallak (III) Kamçıının ucundaki kösele parçası. (İrişli, Bayburt; Sarıkamış -Kr.)¹⁰¹

40) Hititçe = şaluwa^(MUŞEN) - Bir kuş¹⁰²; **şalwi-ni-** bir kuş¹⁰³

Hititçe = şulupi- Bir fal kuşu¹⁰⁴

Derleme Sözlüğü = şelfin [şerefin] Bir yaşıdan küçük horoz. (Ceylân *Ulukışla -Nğ.; -Kn.) **[şerefin]** : (Nğ.)¹⁰⁵

Derleme Sözlüğü = selfin Yeni büyünen horoz (-Kn.)¹⁰⁶

Derleme Sözlüğü = celfin [celhin, çelfin] 1. Henüz yumurtlamayan küçük tavuk, piliç. (-Gaz.; *Elbistan -Mr.; -Hat. ve ilçeleri; -Sv.; -Ada.; -İç. ve ilçeleri; -Ant.) **[celhin]** (*Bahçe -Ada.) **[çelfin]** (Hisarcık *Yayladağı -Hat.; -Nğ.; -İç.) 2. İlk ötmeye başlayan horoz. (-Mr.; *Mut -İç.) 3. Tavuk (-Ky.).¹⁰⁷

Derleme Sözlüğü = culfin Hindi yavrusu (-Mr.)¹⁰⁸

⁹⁷ Derleme Sözlüğü X 1978: 3734.

⁹⁸ Derleme Sözlüğü X 1978: 3742.

⁹⁹ Derleme Sözlüğü XI 1979: 4344.

¹⁰⁰ ÜNAL 2016: 447; GÜTERBOCK-HOFFNER-VAN DEN HOUT 2002: 81'de: "a leather strap"; TISCHLER 2008: 156'da: "Lederriemen, ledernes Band".

¹⁰¹ Derleme Sözlüğü X 1978: 3740.

¹⁰² GÜTERBOCK-HOFFNER-VAN DEN HOUT 2002: 107; ÜNAL 2016: 451: "bir kuş ismi".

¹⁰³ GÜTERBOCK-HOFFNER-VAN DEN HOUT 2002: 110; ÜNAL 2016: 451: "bir fal kuşu".

¹⁰⁴ ÜNAL 2016: 489; TISCHLER 2008: 175.

¹⁰⁵ Derleme Sözlüğü X 1978: 3758.

¹⁰⁶ Derleme Sözlüğü X 1978: 3576.

¹⁰⁷ Derleme Sözlüğü III 1968: 878.

¹⁰⁸ Derleme Sözlüğü III 1968: 910.

41) Hititçe = GIŞ şammamma-/şamama- Bir yağ bitkisi, susam?¹⁰⁹

Derleme Sözlüğü = şamama Güzel kokulu bir tür küçük kavun; kavuna benzer bir yıllık otsu ve sürüngen bir bitki; ekşimsi küçük kavun; bir çeşit yaban kavunu, süs kavunu¹¹⁰

42) <(DUG)şapia- Bir kap¹¹¹; metalden bir kap¹¹²

Derleme Sözlüğü = şapa (I) **[sapçak]**: Maşrapa (Aşağı Kayı *Tosya -Ks.) **[sapçak]**: (İğridere, Bulgaristan)¹¹³

Derleme Sözlüğü = şaplaç (II): Topraktan, ağaçtan yapılmış, ağızı geniş su kabı. (Aşağı Karaçay *Acipayam -Dz.; Görece -İz.; -Kü., Dolakderesi *Mersin -İç.; -Mğ.)¹¹⁴

Derleme Sözlüğü = şapşak (I) **[şabçak, şabşak]** (I) -1, **şapsab, şapşa, şapsal** (II) 2, **şapsalak** (I) -1, **şapşat, şepşek** (I) -2, 3] 1. Ağaçtan oyma tas, bardak. (-Af.; -Isp.; -Brd.; -Ay.; -İz.; -Mn.; -Zn.; -Çkl.; -Bil.; **şabçak, şepşek** (I) 2: Bakır ya da teneke maşrapa. (-Es.; -Kc.; -Ama.; -Mr.; -Gaz.; -Ed.)

Derleme Sözlüğü = şapsat (I) 3: Her çeşit bardak. (-Es.; -İst.; -Tr.; -Nğ.; -Tk.; ...) **şapsak** (I) 4: Çeşme önlerine, içinde su birikmesi için konulan taş ya da ağaç yalak (-Gr.) **şapşak** (I) 5: Kepçe. (-Ky.) **şapsak** (I) 7: huni. (-Brs.) **şapşak** (I) 8: Sarımsak ezmekte kullanılan döveç. (-Ank.; -Ada.) **şapsak** (I) 9: Tahıl ölçüği. (-Sm.) **şapsal** (II) 1: Ağızı geniş fiçı. (-Çr.; -Sm.; -Ama.; -Kn.) **şapsap** (I): Su taşı (-Ay.; -İz.; -Mğ.; -Krk.) şapşat: Bakır ya da teneke maşrapa. (-Mn.) **şapsupa** (I): Su taşı. (-Dz.) **şapsırak** (I): Su taşı. (-Dz.; -Sv.) **şapsalak** (I) 2: Çamdan yapılmış (yağ, pekmez, vb. için) kap. (-Or.)¹¹⁵

¹⁰⁹ ÜNAL 2016: 452; TISCHLER 2008: 158: "yağ içeren bir meyve, ceviz, "susam?".

¹¹⁰ Bkz. www.tdk.gov.tr ve Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü X 1978: 3741.

¹¹¹ ÜNAL 2016: 458; GÜTERBOCK-HOFFNER-VAN DEN HOUT 2002: 205-206.

¹¹² TISCHLER 2008: 161.

¹¹³ Derleme Sözlüğü X 1978: 3742.

¹¹⁴ Derleme Sözlüğü X 1978: 3744.

¹¹⁵ GÜTERBOCK-HOFFNER-VAN DEN HOUT 2002: 110; ÜNAL 2016: 451: "bir fal kuşu".

¹¹⁵ Derleme Sözlüğü X 1978: 3746-3747.

43) Akadca = ŠAPLŪ Aşağı kısım, taban; aşağıda, altta, alt kısımda¹¹⁶

Derleme Sözlüğü = şafli (II) Kadının dışılık organı. (Güneyce -Rz.)¹¹⁷

44) Hititçe = šeklumi Bir bitki¹¹⁸

Derleme Sözlüğü = sekli Havuç. (-Ml.)¹¹⁹

45) Hititçe = šena-/šina- Figür, bebek, model, büyülüklükte kullanılan bir şey veya bir insan yerine kullanılan figür.¹²⁰

Derleme Sözlüğü = şene Yaba (-Van; -Bitlis).¹²¹

46) Hititçe = GIŠšenti/šinti/-zinti(ya) Kasap masası; üzerinde et kesilen ağaç kütüğü ve tahtası.¹²²

Derleme Sözlüğü = şenit Üstünde ekmek açılan tahta (Başpınar *Tefenni-Burdur).¹²³

47) Hititçe = šepa-/šepan-/šeba- Buğday demeti, deste.¹²⁴

Derleme Sözlüğü = şepe (III): Mayasız hamurdan yapılan sac ekmeği (Dereköy *Develi-Kayseri); Niğde ve çevresi, Ağızkaraca Kozan; Kürküüler-Adana).¹²⁵

48) Hititçe= šeppit- Bir tahıl, bir çeşit buğday veya arpa¹²⁶; tohum, un, ekmek, çörek.¹²⁷

¹¹⁶ ÜNAL 2016: 458.

¹¹⁷ Derleme Sözlüğü X 1978: 3733.

¹¹⁸ ÜNAL 2016: 474.

¹¹⁹ Derleme Sözlüğü X 1978: 3757.

¹²⁰ ÜNAL 2016: 475; TISCHLER 2006: 1041'de, "Figur, Puppe; Ersatzbild" anımları vardır.

¹²¹ Derleme Sözlüğü X 1978: 3760.

¹²² ÜNAL 2016: 475; TISCHLER 2006: 990'da, "aşçılar tarafından ritüelde kullanılan bir alet"; TISCHLER 2008: 167'de "koyunların kurbanından sonra ve boğaların kesiminden önce odadan çıkarılan büyük bir alet" açıklaması yer almaktadır.

¹²³ Derleme Sözlüğü X 1978: 3760.

¹²⁴ ÜNAL 2016: 475; TISCHLER 2006: 994; Garbe, Getreidebündel (ekin demeti, deste); TISCHLER 2008: 167: "Garbe, Getreidebündel"; GÜTERBOCK-HOFFNER-VAN DEN HOUT 2013: 381: "sheaf, bundle(?) , bunch".

¹²⁵ Derleme Sözlüğü X 1978: 3761.

¹²⁶ ÜNAL 2016: 476; TISCHLER 2008: 168: "bir ekmeklik buğday, buğday ya da arpa çeşidi".

¹²⁷ GÜTERBOCK-HOFFNER-VAN DEN HOUT 2013: 398-400; KARAUĞUZ 2006: 121.

Derleme Sözlüğü = şepit [sepit ekmek]: 1. Yufka ekmekten daha küçük ve kalın ekmek. (İshaklı *Bolvadin-Afyon; Yalvaç *Isparta; -Burdur; Urla -İz.; Deliilyas *Şarkışla -Sv.; *Kızılcahamam -Ank; -Krş.; Ng.; Ada.; *Mut ve köyleri -İç.; *Gazipaşa -Ant.) 2.Yufka ekmek (Bozan -Es.; *Nallıhan Kayaş -Ank.; -Kn. ve çevresi) [şepit ekmek]: (Örkenez *Yalvaç -Isp.) 3. Uzun, dar ve ince yufka. (*Silifke -İç.)¹²⁸

Derleme Sözlüğü = çebit [cepit (I)] Yufka hamurunun içine tereyağ veya peynir konulup saatça kızartılarak yapılan börek. (*Susurluk -Ba.; -Tr.; Barguzu -Ml.) [cepit (I)]: *Susurluk -Ba.; *Balâ -Ank.)¹²⁹

Derleme Sözlüğü = şebit (I) [şefit (II), şimat] -Ay.; Armutlu *Mustafakemalpaşa - Brs; *Gerede -Bo.; Çr.; *Boyabat - Sn.; İşkefe *Zile -To.; -Ama.; -Çr.; -Yz; -Ank. ilçe ve köyleri; -Krş; Akçakaya *İncesu -Kay.; *Ereğli, *Ermenek, *Çumra, *Sille -Kon.).¹³⁰ [şefit (II)] yufka. Şabanözü *Polatlı -Ank. [şimat] yufka. *Antakya köyleri -Hat.¹³¹ şipit (I) 1. [→ şibit (I)] 2. Darı ekmeği. (Çöplü *Çivril -Dz.; -Es.)¹³²

49) Hititçe = šipa-/šipan- İltihap?, irin¹³³; zipاشipa-'nın kesin olmayan bir varyantı¹³⁴

Derleme Sözlüğü = ciban Yara (-Ba.)¹³⁵

Derleme Sözlüğü = zipik Sivilce. (Babik *Pütürge -Ml.)¹³⁶

çiban, çiban = Çiban yara¹³⁷

Büyük Türkçe Sözlük = çiban Vücdun

¹²⁸ Derleme Sözlüğü 1978: 3761.

¹²⁹ Derleme Sözlüğü III 1968: 1101.

¹³⁰ Derleme Sözlüğü X 1978: 3755, 3756.

¹³¹ Derleme Sözlüğü X 1978: 3756.

¹³² Derleme Sözlüğü X 1978: 3782.

¹³³ ÜNAL 2016: 481; GÜTERBOCK-HOFFNER-VAN DEN HOUT 2013: 383, 384: "a secretion due to an infection of the eyes. "; TISCHLER 2008: 171:"ein Augensekret, worunter je nach Gesundheitszustand auch "Eiter" zu verstehen ist."

¹³⁴ TISCHLER 2008: 235.

¹³⁵ Derleme Sözlüğü III 1968: 889.

¹³⁶ Derleme Sözlüğü XI 1979: 4389.

¹³⁷ GÜLENSOY 2007: 234.

herhangi bir yerinde oluşan ve çoğu, deride veya deri altında şişkinlik, kızartı, ağrı ve ateş ile kendini gösteren irin birikimi.¹³⁸

50) Hittitçe = šupan(a)- (isim) Bir madde?¹³⁹

Derleme Sözlüğü = şufan Yulaf (Reyhanlı ve Amik Ovası Türkmenleri *Reyhanlı -Hat.; *Marmaris -Mğ.)¹⁴⁰

51) Hittitçe = UDU talla- veya *lutalla-* KUB 38.3 II 14.¹⁴¹

Derleme Sözlüğü = tala (IV): Kırkılmış koyun, keçi (*Güdül, *Ayaş -Ankara).¹⁴²

52) Hittitçe = URUDU tampura-/tambura- bir müzik aleti; tambur?¹⁴³

Derleme Sözlüğü = dambira [dambur, dambura, damdira, damura, dembur] Tambura. (-Isp.; -Ezm.; -Ml.; -Gaz.; Şekeroba -Mr.; Avşar Aşireti *Pazarören; *Pınarbaşı -Ky.; *Bor -Nğ.)¹⁴⁴

53) Hittitçe = te-/tar- Demek, söylemek, konuşmak, söz kesmek, nişanlamak, tavsiye etmek, salık vermek, buyurmak¹⁴⁵

Divan-ü Lügat’it-Türk = tē- Demek, söylemek¹⁴⁶

54) Hittitçe = tiššatu-/tiššatwa-/tiššaduwa- Maşa?, Yün ve hayvan yağından yapılmış büyük figürler¹⁴⁷

Derleme Sözlüğü = tišon Maşa (-Ba.)¹⁴⁸

55) Hittitçe = GIŠ tit[-..] (isim anlamı bilinmiyor)

GIŠ *tit*[..] (isim anlamı bilinmiyor)¹⁴⁹

Derleme Sözlüğü = tit Ceviz oyununda dikilen en büyük ceviz (-Bo.)

Derleme Sözlüğü = tita (I) Ormanda yetişen yenilir bir çeşit mantar (Şalcı *Şavşat -Ar.)¹⁵⁰

56) Hittitçe = Étura[-] Bir yapı¹⁵¹; Éduruhanna-/turahanni-/turuhanna- bir yapı¹⁵², çatı katı, tavan arası (Dachgeschoss)¹⁵³

Derleme Sözlüğü = turana Çatının üzerindeki eğimli bölüm. (*Milas -Mğ.); *turaaltı* = Ev. (*Şarkikaraağaç -Isp.)¹⁵⁴

Derleme Sözlüğü = tura (I) Ev duvarlarını dış etkenlerden korumak için üzerlerine çakılan tahta perde (Çandır *Sütçüler -Isp. -Brd.; *Tavas, Honaz -Dz.; *Safranbolu -Zn.; *Bor -Nğ.; *Ermenev -Kn.; -Ant.) 2. Bahçe kapısını korumak için beşik örtüsü biçiminde tahtadan yapılan örtü. (-Isp.; Salda *Yeşilova -Brd.; *Alanyunt -Kü.) *tura* (III) Çatı. (*Şebinkarahisar -Gr.) 2. Çatı arası. (*Şebinkarahisar -Gr.) 3. Odalardan başka evdeki diğer bölümler. (Ulgardere *Eceabat -Çkl.)¹⁵⁵

Derleme Sözlüğü = tora Duvarı korumak için üzerine kaplanan tahta (*Sandıklı -Af.; Kirpe *Safranbolu -Zn.)¹⁵⁶

Derleme Sözlüğü = turna (Dam saçağı -Mr.)¹⁵⁷; *dura* 1. Çatının saçağı (*Hilvan -Ur.; -Sv.) 2. Kapı üzerindeki örtme. (-Tr.)¹⁵⁸

57) Hittitçe = umma¹⁵⁹ (anlamı bilinmiyor)

Derleme Sözlüğü = umma [*ummaca* -1,

¹³⁸ <http://www.tdk.gov.tr>

¹³⁹ ÜNAL 2016: 492.

¹⁴⁰ Derleme Sözlüğü 1978: 3793.

¹⁴¹ ÜNAL 2016: 505.

¹⁴² Derleme Sözlüğü 1978: 3812.

¹⁴³ ÜNAL 2016: 510; TISCHLER 2008: 185'de "bakırдан bir alet" anlamı vardır.

¹⁴⁴ Derleme Sözlüğü IV 1969: 1351.

¹⁴⁵ ÜNAL 2016: 517.

¹⁴⁶ ÜNAL 2017: 54.

¹⁴⁷ ÜNAL 2016: 538; TISCHLER 2008: 199: "Zunge" (Nachbildung im Ritual); TISCHLER 1994: 380: "ein Gegenstand im Ritual, "wahrscheinlich 'Zunge' bzw. Nachbildung einer Zunge".

¹⁴⁸ Derleme Sözlüğü X 1978: 3940.

¹⁴⁹ ÜNAL 2016: 538; TISCHLER 2008: 200: GIŠ *tit*[..] "ein Holzgefäß".

¹⁵⁰ Derleme Sözlüğü X 1978: 3940.

¹⁵¹ TISCHLER 1994: 455; ÜNAL 2016: 551.

¹⁵² TISCHLER 1994: 462; ÜNAL 2016: 552.

¹⁵³ TISCHLER 2008: 205.

¹⁵⁴ Derleme Sözlüğü X 1978: 3994.

¹⁵⁵ Derleme Sözlüğü X 1978: 3993.

¹⁵⁶ Derleme Sözlüğü X 1978: 3967.

¹⁵⁷ Derleme Sözlüğü X 1978: 3995 .

¹⁵⁸ Derleme Sözlüğü IV 1969: 1604.

¹⁵⁹ ÜNAL 2016: 563.

ummağ -1, *umsunluk*, *umsunma*, *umsunuk*, *umsuruk* -2] 1. Özenme, bundan dolayı duyulan üzüntü. (İğdecik -Isp.; Yeniköy -Ba.; Tokat -Es.; *Ünye -Or.; *Ağın -El.; Nş.; -İç.) 2. Özenilen şeyin ele geçmemesinden dolayı lohusada meme, erkekte üreme organında olan şişlik, acı. (*Eğridir köyleri -Isp.; *Bozdoğan -Ay.; Tokat -Es.; *Kurşunlu -Çkr.; *İskilip -Cr.; *Çarşamba -Sm.; -Gaz.; *Bor -Nğ.; -Ada.)¹⁶⁰

58) Hittitçe = *NINDA una-* Bir ekmek¹⁶¹

Derleme Sözlüğü = ekmek uması Ufalanmış ekmeği yağıda kızartarak yapılan bir çeşit yemek (-Kn.)¹⁶²

59) Hittitçe = *zaharlitti-* 4 harliti oku!¹⁶³ *harlitti-* belki puhu kuşu¹⁶⁴. Baştaki "za" işaretti Hittitçede aynı zamanda rakam olarak "4" şeklinde de okunabilir. *zaharlitti-* şeklinde okunması durumunda benzeyen kelimeler aşağıda sıralanmıştır

Derleme Sözlüğü = zagor (I) Dişisini arayan, kızgın keklik (-Bt.). *zag* 1. Piliç (-Md.) 2. bir yaşında kara karga. (*Erciş -Vn.)¹⁶⁵ *zakka* Balıkçı. (*Erciş -Vn.) *zakca* [zakça] Kara karga (Izgin *Elbistan -Mr.)¹⁶⁶

60) Hittitçe = *zahli-* Günü belirleyen sözcük (?)¹⁶⁷

Derleme Sözlüğü = zahir vakti Sabah erken. [-Yz.]¹⁶⁸

KAYNAKÇA

AKDOĞAN 2015: R.Akdoğan, "Anadolu'da 'İmlî' Kapların Kullanımıyla İlgili Bazı Gözlemler", Cahit Günbattı'ya Armağan, Ankara Üniversitesi Yayınları No: 476, 1-14.

BOSSERT 1935: H.Theodor Bossert, Etice Formlar Bilgisinin Örnek Derlemesi, İstanbul Üniversitesi Arkeoloji Enstitüsü sünün Birinci Yayımları, İstanbul.

DERLEME SÖZLÜĞÜ I 1963: Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü cilt I, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

DERLEME SÖZLÜĞÜ II 1965: Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü cilt II, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

DERLEME SÖZLÜĞÜ III 1968: Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü cilt III, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

DERLEME SÖZLÜĞÜ IV 1969: Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü cilt IV, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

DERLEME SÖZLÜĞÜ V 1972: Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü cilt V, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

DERLEME SÖZLÜĞÜ VI 1972: Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü cilt VI, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

DERLEME SÖZLÜĞÜ VII 1974: Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü cilt VII, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

DERLEME SÖZLÜĞÜ VIII 1975: Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü cilt VIII, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

DERLEME SÖZLÜĞÜ IX 1977: Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü cilt IX, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

DERLEME SÖZLÜĞÜ X 1978: Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü cilt X,

¹⁶⁰ Derleme Sözlüğü XI 1979: 4036.

¹⁶¹ ÜNAL 2016: 564.

¹⁶² Derleme Sözlüğü V 1972: 1697.

¹⁶³ ÜNAL 2016: 600; TISCHLER 2008: 229'da *zaharlitti-* "Ein Orakelvogel"; SAKUMA 2013: 233.

¹⁶⁴ SAKUMA 2013: 233.

¹⁶⁵ Derleme Sözlüğü XI 1979: 4341.

¹⁶⁶ Derleme Sözlüğü XI 1979: 4344.

¹⁶⁷ ÜNAL 2016: 600.

¹⁶⁸ Derleme Sözlüğü XI 1979: 4344.

- Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- DERLEME SÖZLÜĞÜ XI 1979: Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü cilt XI, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara
- DERLEME SÖZLÜĞÜ XII 1982: Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü cilt XII, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- GÜLEN SOY 2007: T.Gülensoy, Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü, I (A-N), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- GÜTERBOCK-HOFFNER 1989: H.G.Güterbock-H.A.Hoffner, The Hittite Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago, Volume L-N, Chicago.
- GÜTERBOCK-HOFFNER 1997: H.G.Güterbock-H.A.Hoffner, The Hittite Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago, Vol. P, Chicago.
- GÜTERBOCK-HOFFNER-VAN DEN HOUT 2002: H.G.Güterbock-H.A. Hoffner-T.P.J. van den Hout, The Hittite Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago, Volume Š, Fascicle 1, Chicago.
- GÜTERBOCK-HOFFNER-VAN DEN HOUT 2013: H.G.Güterbock-H.A. Hoffner-T.P.J. van den Hout, The Hittite Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago, Volume Š, Fascicle 3, Chicago.
- KARAUĞUZ 2006: G. Karauğuz, Hititler Dönemi'nde Anadolu'da Ekmek, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- KLOEKHORST 2008: A.Kloekhorst, Etymological Dictionary of the Hittite Inherited Lexicon, Leiden Indo-European Etymological Dictionary Series 5, Leiden-Boston.
- PUHVEL 1984: J. Puhvel, Hittite Etymological Dictionary, Vol. 2, Berlin-New York-Amsterdam.
- PUHVEL 1997: J. Puhvel, Hittite Etymological Dictionary, Vol. 4, Berlin-New York.
- SAKUMA 2013: Y. Sakuma, "Terms of Ornithomancy in Hittite", Tokyo University Linguistic Papers (TULIP) 33, 219-238.
- SARI 2004: M.Sarı, "Anadolu Ağızlarında Yaşayan *cip* Sözu Üzerine", Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi sayı: 634, 490-495.
- SOYSAL 2004: O.Soysal, Hattischer Wortschatz in hethitischer Überlieferung (HWHT). Leiden-Boston: HdO.
- SOYSAL 2018: "Zu den Rezeten Studien im Hattischen: Eine Zwischenbilanz", Archivum Anatolicum 12/2, 157-178.
- TISCHLER 1983: J. Tischler, Hethitisches Etymologisches Glossar, Innsbrucker Beiträge zur Sprachwissenschaft 20, Teil I, Lieferung 1-4, Innsbruck.
- TISCHLER 1990: J.Tischler, Hethitisches Etymologisches Glossar, Innsbrucker Beiträge zur Sprachwissenschaft 20, Teil I, Lieferung 5-6, Innsbruck.
- TISCHLER 1994: J.Tischler, Hethitisches Etymologisches Glossar, Teil III, Lieferung 10, T, D/3 Innsbrucker Beiträge zur Sprachwissenschaft, Band 20, Innsbruck
- TISCHLER 2001: J.Tischler, Hethitisches Handwörterbuch. Mit dem Wortschatz der Nachbarsprachen, Innsbrucker Beiträge zur Sprachwissenschaft 102, Innsbruck.
- TISCHLER 2004: J. Tischler, Hethitisches Etymologisches Glossar, Teil II/2, Lieferung 13, Innsbrucker Beiträge zur Sprachwissenschaft 20, Innsbruck.
- TISCHLER 2006: J.Tischler, Hethitisches Etymologisches Glossar, Teil II/2, Lieferung 14, Innsbruck.
- TISCHLER 2008: J. Tischler, Hethitisches Handwörterbuch. Mit dem Wortschatz der Nachbarsprachen 2., vermehrte und verbesserte Auflage, Innsbrucker Beiträ-

ge zur Sprachwissenschaft 128, Innsbruck.

ÜNAL 2007: A.Ünal, Hittite Çok Dilli El Sözlüğü Vol. I A-M, Vol II N-Z, Philologia Sprachwissenschaftliche Forschungsergebnisse, Band 108.1, 2, Hamburg.

ÜNAL 2016: A.Ünal, Hittite-Türkçe, Türkçe Hittite Büyük Sözlük, Hattice, Hurrice Hiyeroglif Luvicesi, Çivi Yazısı Luvicesi ve Palaca Sözcük Listeleriyle Birlikte; Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara.

ÜNAL 2017: O.Ünal, " 'Sözde Karca' Kelimelerin Kökeni Ve Türkçedeki Hurri-Urartulca Leksikal Alıntılar Üzerine", Türkbilig 34, 25-68.